

Y. S. Yoon

168 FEBRUARY 1981

رضایت و برائت

دکتر بابک سلحشور
متخصص پزشکی قانونی و مسمومیت ها

سؤالات اساسی

- رضایت چه اهمیتی دارد ؟
- برائت چیست ؟
- چه مواردی در هنگام گرفتن رضایت و برائت لازم است مد نظر باشد ؟
- در چه مواردی گرفتن رضایت لازم نمی باشد؟

رضایت :

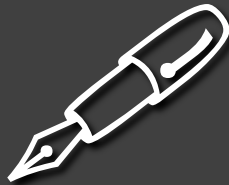
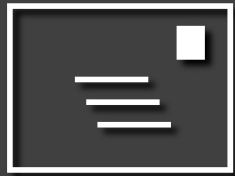
رضایت در لغت به معنی اجازه ، خشنودی و تسلیم شدن و موافقت می باشد

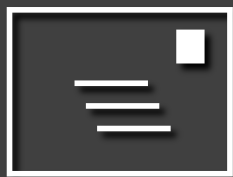
هر فرد عاقل و بالغی حق دارد در مورد درمان یا روش درمانی که
برایش توصیه شده یا ضرورت دارد تصمیم بگیرد.

در واقع هر انسان بالغ و عاقل باید نسبت به هر گونه روش درمانی که
برای او در نظر گرفته شده از قبل آگاه و راضی باشد و بدیهی است
که بدون رضایت او انجام چنین عملی ، جرم محسوب می گردد.

رضایت نامه

یعنی امضاء مدرکی که بیمار قبل از تن دادن به هرگونه درمانی از کلیه خطرات عمل ، راههای درمانی و جایگزین و خطرات آن توسط پزشک آگاهی یابد

شرائط رضایت نامه

(الف) رضایت باید آزادانه باشد

(ب) رضایت باید آگاهانه باشد

(ج) رضایت دهنده باید عاقل و بالغ و واجد اهلیت قانونی باشد

(د) رضایت بیمار باید قبل از عمل جراحی و طبی یا مقارن با آن باشد

شرایط اهلیت قانونی :

اهلیت عبارت است از شایستگی فرد برای داشتن حق.

✓ با این توصیف و بر اساس ماده ی 956 قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران، این حق با تولد نوزاد زنده آغاز و با مرگ او پایان می پذیرد.

✓ بر اساس ماده ی 958 قانون مدنی، که در آن اهلیت استیفا و اهلیت تمتع مورد توجه قرار گرفته اند، هر انسان زنده از حقوق مدنی متمتع خواهد بود، لیکن هیچ کس نمی تواند حق خود را اجرا کند مگر این که برای این امر اهلیت قانونی داشته باشد.

✓ از سویی طبق ماده ی 211 قانون مدنی برای اهل محسوب شدن فرد باید بالغ (دارا بودن حداقل سن معین)، رشید (دارای قدرت درک و توان ذهنی) و عاقل (دارای توانایی تجزیه و تحلیل مسائل) باشد.

✓ اصطلاحات صغیر، سفیه و مجنون به ترتیب در مقابل اصطلاحات فوق به کار میروند.

❖ صغیر، که در لغت به معنای خرد و کوچک است، برای اشاره به افرادی به کار می رود که به سن بلوغ نرسیده و کبیر نشده اند.

✓ صغیر به دو نوع ممیز و غیر ممیز تقسیم می شود.

✓ صغیر غیر ممیز دارای توان تفکیک خوب از بد نبوده و در نتیجه دارای اهلیت و صلاحیت دادن رضایت آگاهانه نمی باشد.

✓ صغیر ممیز، کودکی است که اگرچه هنوز به سن بلوغ نرسیده است، به حدی از بلوغ ذهنی و فکری دست یافته است که توان تفکیک و تمایز خوب و بد و سود و زیان را به صورت نسبی داراست

❖ بلوغ در لغت به معنای رسیدن بوده و بالغ کسی است که از دوره ی کودکی عبور کرده و قوای جسمی، عقلانی و غریزه ی او به حد کافی رشد نموده باشد.

بین دیدگاه های علمای مسلمان در خصوص سن بلوغ دختران و پسران تفاوت هایی وجود دارد. قانون مدنی جمهوری اسلامی ایران بنا به قول مشهور فقهای شیعه در تبصره ی يك ماده ی 1210 اصلاحی سن بلوغ پسران را پانزده و سن بلوغ دختران را نه سال تمام قمری تعیین کرده است

پیش از این بر اساس قوانین حقوقی ایران، ماده ی 1209 قانون مدنی، سن هیجده سال را سن رشد قرار داده بود، ولی چنان چه رشید بودن فرد پانزده ساله ای در محاکمه ثابت می شد از قیمومیت خارج میگردید.

در حال حاضر، در حقوق ایران در خصوص امور مالی سن معینی برای رشد وجود ندارد، اما عملاً هیجده سال تمام را مبنای رشد می دانند، از آن جا که قرارداد با پزشك به منظور پرداخت حق الزحمه پزشك نیز می باشد لذا رضایت باید از جانب کسی صادر شود که رشد او در امور مالی نیز احراز شده باشد

انواع رضایت :

1. رضایت ضمنی (یا تلویحی)

2. رضایت شفاهی

3. رضایت کتبی

1- رضایت ضمنی (تلویحی) :

اکثر تشخیص ها و درمانهای پزشکی بر اساس این نوع است، یعنی وقتی فردی به پزشک مراجعه می کند یا از پزشک درخواست ویزیت میکند، به درمان و معاینه رضایت دارد.

هنگامیکه بیماری وارد مطب یا اتاق معاینه می شود نیازی نیست که پزشک از او بپرسد آیا مایلید که درمان شوید؟ چون اگر بیمار بدنبال درمان بیماری خود نباشد به پزشک مراجعه نمی کند. با اینحال این رضایت ضمنی تنها در مورد اعمال اولیه بالینی مانند گرفتن شرح حال، تحت نظر قرار دادن، بالا زدن آستین برای گرفتن فشار خون صادق بوده و معاینات اختصاصی تر مانند معاینه واژینال یا مقعد را شامل نمیشود.

2- بیانی شفاهی (صریح) :

باید بیمار در جریان کسالت و نوع بیماری و معاینه ای که لازم است انجام گیرد، قرار داده شود و پس از اظهار موافقت و رضایت او اقدام به معاینه نمود.

چنانچه ممکن باشد، بهتر است نوع شفاهی در حضور شخص ثالثی گرفته شود تا در صورت بروز مشکل، جای اعتراضی نباشد.

قبل از انجام هر گونه معاینه واژن یا مقعد و قبل از انجام اقدامات خاص مثل گرفتن خون و یا رادیوگرافی معده با ماده حاجب می بایست رضایت بطور شفاهی گرفته شود.

3- بیانی کتبی :

در موارد بستری در بیمارستان و اعمال تشخیصی و درمانی
تهاجمی مثل جراحی، آندوسکوپی، برونکوسکوپی، تست
ورزش، کاتتریزاسیون قلبی و ... اخذ می شود.

استثنائات رضایت :

رضایت در موارد اورژانس

ماده 59 و 60 قانون مجازات اسلامی اخذ رضایت و برائت را در موارد فوری لازم نمی داند

قانون مزبور تعریف و ضابطه و معیاری برای شناخت موارد فوری و اورژانس ذکر نکرده است

اما ماده یک آئین نامه اجرایی قانون مجازات خودداری از کمک به مصدومین و رفع مخاطرات جانی مصوب 64/8/15 فوریت را به شرح ذیل تعریف می کند فوریت پزشکی به مواردی از اعمال پزشکی اطلاق می شود که بایستی بیماران را سریعاً مورد رسیدگی و درمان قرار داد و چنانچه اقدام فوری به عمل نیاید باعث خطرات جانی ، نقص عضو یا عوارض صعب العلاج و یا غیر قابل جبران خواهد شد

1. اغماء

2. اختلالات تنفسی شدید و خفگی ها

3. تشنجات

4. بیماری های عفونی خطرناک مانند مننژیت

5. بیماری های نوزادانی که نیاز به تعویض خون دارند

6. سایر مواردی که مسئول تعریف ماده یک قرار گیرد

بنابراین در موارد اورژانس پزشکان موظفند در صورت مشاهده چنین بیمارانی ، آنچه در توان دارند به کاربرند ، در غیراینصورت متخلف محسوب و به حبس از 6 ماه تا 3 سال محکوم خواهند شد

در موارد اورژانس پزشکان باید سه شرط زیر را ثابت کنند :

1. واقعاً موضوع مرگ و زندگی در میان باشد

2. از بیمار و قیم او قادر به گرفتن رضایت بیمار نباشیم

3. بیمار قبلاً هیچگونه دستورالعمل جهت انجام مراقبت ارائه نداده باشد

❖ در هر عملی که منجر به عقیم شدن احتمالی در زوجه شود ، رضایت زوج لازم است.

❖ رضایت کودکان: باید از والدین و یا سرپرستان قانونی آنان اخذ شود.(مگر در موارد اورژانس).

❖ هنگامیکه اخذ رضایت جهت اعمال تشخیصی و درمانی برای کودکی از طریق خانواده امکان پذیر نمیباشد برای اخذ رضایت در قلمرو قانون باید از طریق محاکم قضایی اقدام کرد.

استثنائات حکومتی :

1. جلوگیری از بیماریهای آمیزشی و واگیردار
2. واکسیناسیون اجباری (واکسن ضد کزاز از قبل ازدواج)
3. معاینه دانش آموزان
4. معاینه مسافران
5. معاینه تهیه کنندگان مواد غذایی و دارویی
6. معاینه متهمین

به موجب این نظریه هر انسان عاقل و بالغ و واجد اهلیتی حق دارد که تعیین نماید چه باید در مورد بدن او انجام شود و استقلال افراد را به رسمیت می شناسد . معالجاتی که بدون رضایت انجام گرفته باشد به غیر از موارد استثنایی قانونی ، به عنوان تعدی به حقوق بیمار تلقی می گردد

ماده 59 قانون مجازات اسلامی اعمال زیر را جرم نمی داند:

بند دوم : هر نوع عمل جراحی یا طبی مشروع که با رضایت شخص یا اولیاء یا سرپرستان یا نمایندگان قانونی آنها و رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی انجام شود در موارد فوری اخذ رضایت ضروری نخواهد بود

ذکر می نماید چه وقت کادر درمان مرتکب جرم نمی شوند اخذ رضایت یکی از موارد آن است ولی باید بقیه مفاد آن رعایت شده باشد یعنی اگر رضایت اخذ شود ولی مفاد دیگر آن رعایت نشود (یعنی کوتاهی در امر درمان نماید) باز مرتکب جرم شده و ضامن و مسئول پرداخت نقص عضو و یا فوت می باشد .

رضایت آگاهانه (Informed Consent)

تعریف :

رضایت آگاهانه عبارتست از توافق آزادانه (و ابطال پذیر) فرد واجد صلاحیت (بیمار) مبني بر مشارکت در تصمیم گیری درمانی (یا تحقیقاتی) بدنبال آگاهی از ماهیت ، هدف و الزامات آن با اعتقاد به تاثیر این مشارکت در انتخاب موثرترین و مفیدترین روش درمانی .

رضایت آگاهانه (**Informed Consent**) بر مبنای اصول چهارگانه اخلاقی -
احترام به سودرسانی، (autonomy) حق استقلال فردی بیماران و ضرر نرسانی
(justice) ، عدالت (beneficence) بنا شده است.

احترام به اصل اخلاقی استقلال فردی ، متضمن قائل شدن حق برای افراد در خصوص تصمیم گیری برای مسائل مربوط به سلامتی آنهاست.

در طی روند اخذ رضایت آگاهانه، افراد بالغ دارای ظرفیت تصمیم گیری و دارای حق انتخاب، از میان چند درمان متفاوت، با آگاهی کامل از شرایط هر درمان و عواقب پذیرش آن، درمان مورد نظر خود را انتخاب می نمایند. بر اساس اصول سودرسانی و نرساندن ضرر، پزشک وظیفه دارد که تنها درمان هایی را به بیمار توصیه نماید که وضع جسمی و روحی او را بهبود می یخشند و در جهت ارتقاء سطح سلامت او هستند.

✓ بر اساس اصل عدالت بیمار حق دارد از پزشك خود انتظار داشته باشد که درمان هائي را به او پيشنهاد نمايد که هر فرد ديگري با شرايط بيماري او شانس داشتن اين درمانها را داراست.

✓ در مباني اسلامي نيز از آنجا که انسان ها داراي کرامت انساني هستند، هرگونه تصرف در شرايط جسمي و روحي فرد منوط به کسب اجازه از او مي باشد.

با وجود تأکيدات قانوني، مذهبي و اخلاقي بر لزوم اخذ رضایت آگاهانه، اين کار از لحاظ عملي بسيار دشوار است؛

✓ اطلاعاتي که در هنگام اخذ رضایت به بیمار داده مي شوند معمولاً خلاصه شده و به زباني ساده و قابل درك ارائه مي گردند، لزوم تکرار اطلاعات فوق براي بیمار و آگاهي او، حق فرد براي پرسش، بحث و درخواست اطلاعات بيش تر ناپديده گرفته مي شود.

تنها در صورت رعايت موارد فوق است که رضایت آگاهانه قابل قبول و قابل استناد تلقي مي گردد

در حقیقت، چهار اصل اساسی (1) ارائه اطلاعات کافی به (2) بیمار دارای ظرفیت تصمیم‌گیری یا جانشین حقوقی او (3) با پیش شرط ارائه کامل اطلاعات و درک جامع و کامل پروسه‌ی درمانی شامل موارد تجویز، ریسک‌ها و جایگزین‌های قابل اجرا و (4) کسب داوطلبانه‌ی رضایت پیش از اجرای درمان ضروری است

برائت :

تعریف حقوقی :

برائت خالی بودن ذمه شخص معین از تعهد را گویند

تعریف فقهی :

اسقاط ذمه غیر ، خواه ذمه مالی باشد یا غیر مالی مانند حق قصاص

ماده 289 قانون مدنی :

دائن از حق خود به اختیار صرف نظر کند

ماده 60 قانون مجازات اسلامی :

چنانچه طبیب قبل از شروع درمان یا اعمال جراحی از مریض یا ولی او
برائت حاصل نموده باشد ضامن خسارت جانی ، یا مالی یا نقص عضو نیست
و در موارد فوری که اجازه گرفتن ممکن نباشد طبیب ضامن نمی باشد ماده

برائت نامه

يعني چنانچه بیمار در طی درمان دچار عوارض یا نقص عضوي گردید ، پزشك در صورتیکه بر اساس موازين فني و علمي اقدام کرده باشد مقصر نیست

تفاوت رضایت و برائت؟

اگر پزشک فقط رضایت گرفته باشد، در صورت بروز مرگ، نقص عضو یا خسارت مالی، ضامن است ولی اگر برائت نیز تحصیل کرده باشد، عهده دار خسارت پدید آمده نیست.

فقط اصل برائت است که موجب سقوط ضمان می شود.

البته در صورت قصور پزشکی، برائتی که قبل از درمان گرفته شده، باعث سقوط ضمان نیست.

برائت در درمان بیماران

اخذ برائت به چه معناست؟

➤ اخذ برائت این است که پزشک قبل از شروع به اقدام تشخیصی و درمانی، خطرات احتمالی را به بیمار یا ولی او تذکره دهد و کتباً "برائت اخذ نماید تا در صورت بروز خسارت، مسئول و مدیون نباشد."

➤ با اخذ برائت به پزشک اجازه داده میشود تا براساس تخصص و صلاحیت خود بتواند در مقام تشخیص یا درمان، بیمار را با توجه به موازین علمی در معرض آسیب های احتمالی ملازم با روشهای طبی قرار دهد.

رضایت و برائت در درمان بیماران

❖ از نظر قانون، رضایت و برائت چه افرادی پذیرفته است؟

❖ با توجه به ماده 59 قانون مجازات اسلامی، رضایت و برائت را باید اول از همه از خود بیمار اخذ نمود، مگر در افراد بیهوش، نابالغ و مجنون، که باید از ولی آنها رضایت و برائت گرفت.

❖ از طرفی در کسانی که از نظر قانونی نیاز به سرپرست دارند مانند افراد نابالغ، مجنون، محجور و سفیه، اخذ رضایت و برائت از سرپرست آنها الزامی است. از جمله افراد دیگری که از نظر قانونی رضایت و برائت آنها مورد پذیرش است، نمایندگان قانونی بیمار می باشند.

❖ البته از نظر شرع مقدس اسلام منظور از ولی، به ترتیب اولویت، پدر، جد پدری، حاکم شرع، و در شرایط خاص بستگانی از اومی باشند.

رضایت و برائت در درمان بیماران

رضایت و برائت در موارد اورژانس:

بند 2 ماده 59- اعمال زیر جرم محسوب نمی شود: ... هر نوع عمل جراحی یا طبی مشروع که با رضایت شخص یا اولیاء یا سرپرستان یا نمایندگان قانونی آنها و رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی انجام شود. در موارد فوری اخذ رضایت ضروری نخواهد بود.

ماده 60- چنانچه طبیب قبل از شروع درمان یا اعمال جراحی از مریض یا ولی او برائت حاصل نموده باشد ضامن خسارت جانی، مالی یا نقص عضو نیست و در موارد فوری که اجازه گرفتن ممکن نباشد، طبیب ضامن نمی باشد.

رضایت و برائت در درمان بیماران

ماده 319- هرگاه طبیبی گرچه حاذق و متخصص باشد در معالجه هائی که شخصاً انجام می دهد یا دستور آن را صادر می کند هر چند با اذن مریض یا ولی او باشد باعث تلف جان یا نقص عضو یا خسارت مالی شود ضامن است.

ماده 320 - هرگاه ختنه کننده در اثر بریدن بیش از مقدار لازم موجب جنایت یا خسارت شود ضامن است گرچه ماهـ ر بوده باشد.

رضایت و برائت در درمان بیماران

ماده 322- هرگاه طبیب یا بیطار و مانند آن قبل از شروع به درمان از مریض یا ولی او یا از صاحب حیوان برائت حاصل نماید، عهده دار خسارت پدید آمده نخواهد بود.

حکم قضایی یک پرونده

خانمی در حین جراحی دچار ایست قلبی م ی شود و فوت م ی کند، سه پزشک جراح و متخصص بیهوشی به اتهام شرکت در قتل غیر عمدی بیمار مزبور تحت تعقیب قرار می گیرند.

دادگاه به استناد نظری هی پزشکی قانونی از باب ارجاع به کارشناس، قصوری را متوجه پزشکان ندانسته و با توجه به ای نکه پزشکان قبل از شروع به عمل جراحی از مریض رضایت گرفته و برائت حاصل کرده اند، حکم به برائت آن ها می دهد و این رأی نهایتاً در تاریخ 71/3/5 در شعب هی دیوان عالی کشور مورد تأیید قرار می گیرد.

سوال 1:

1- سن قانوني براي گرفتن رضایت نامه چند سال است ؟

ماده 1209 قانون مدنی :

سن 18 سالگی را سن رشد می دانست ولی با اصلاح قانون در حال حاضر طبق تبصره 1 ماده 1210 قانون مدنی سن بلوغ برای پسر 15 سال و دختر 9 سال قمری می باشد

سوال 2:

1- اگر بیمار زیر سن قانونی باشد قانوناً از چه کسانی می توان رضایت اخذ گردد؟

پاسخ

از ولي پدر يا جد پدري و يا قيم و سرپرست قانوني در صورتي كه
هيچكدام در دسترس نباشند از دادستان يا نماينده وي

سوال 3:

آيا جد پدري مي تواند رضايست بدهد و اولويستي بين پدر و جد پدري نيست
بعداً" پدر نميتواند ادعايي داشته باشد

پاسخ

1- در قانوني اولويتي ديده نشده است ولي بهتر است پدر باشد

سوال 4

اگر بیمار دارای گواهی رشد باشد حتی اگر 14 سال داشته باشد رضایت از چه کسی اخذ گردد؟

پاسخ

اگر رشد عقلي داشته باشد . ميتواند رضاييت بدهد

سوال 5

1- اگر بیمار دارای سن بالا باشد ولی دارای اختلالات روانی باشد رضایت از چه کسی اخذ گردد؟

پاسخ

اگر اختلال رواني معادل سفاقت يا جنون باشد بايد از قيم قانوني وي رضاييت اخذ شود اگر در حد سفاقت و يا جنون نيست خود فرد مي تواند رضاييت بدهد.

سوال 6

وظیفه تشخیص اینکه بیمار دارای اختلال روانی می باشد با کیست ؟

پاسخ

با پزشک معالج

سوال 7

اگر ولي بیمار داراي اختلالات رواني بود رضایت از چه کسي باید
اخذ گردد؟

پاسخ

1- اگر اختلال روانی در حد جنون و یا سفاهت بود از قیّم قانونی طفل

سوال 8

اگر بیمار مونث ازدواج کرده باشد و دارای سن قانونی نباشد رضایت
از چه کسی اخذ می‌گردد؟

پاسخ

از پدر یا جد پدری عرفا "بہتر است از شوہر ہم رضایت بگیرد

شرایط رضایت شوهر برای همسر:

- اگرچه دین اسلام بین زوجین قائل به تساوی حقوق است اما برای شوهر ریاست خانواده و حق تدبیر قائل است. لذا برای اجرای معالجه اذن شوهر قانوناً لازم است. اگر شوهر مخالفت کرد از آنجایی که حق ضرر زدن به همسر را ندارد زوجه می تواند از اموال خویش و بدون اذن شوهر اقدام کند.

- در اقدامات طبی که مربوط به مسائل زناشویی می باشد رضایت شوهر الزامی است.

سوال 9

آيا مادر بيمار مي تواند براي عمل جراحي فرزند خود رضاييت بدهد

پاسخ

خیر در صورتی که قیم باشد

سوال 10

اگر مادر داراي حضانت فرزند باشد آیا مي تواند رضایت براي عمل
فرزند بدهد؟

پاسخ

(در صورتیکه صغیر فاقد ولي قهري باشد مي تواند ولي اگر پدر وي در قيد حیات باشد رضایت پدر شرط است

سوال 11

اگر پدر بیمار فوت نموده باشد و فوت نامه همراه باشد ولی قیم قانونی تعیین نشده باشد چه کسی می تواند رضایت بدهد؟

پاسخ

با مکاتبه با دایره سرپرستی دادسرا نسبت به تعیین قيم قانوني يا قيم اقدام شود .

سوال 12

-اگر در تصادفي پدر و خانواده فوت نمايد و فرزند او داراي صدمه اي گردد که مرحله اورژانسي آن گذشته ولي عمل ضروري مي باشد رضایت نامه از چه کسي بايد اخذ گردد؟

پاسخ

با مکاتبه با دایره سرپرستی دادسرا نسبت به تعیین قیم قانونی یا قیم اقدام شود .

سؤال 13: در مواقع غیر اورژانسی که همسر یا قیم بیمار حضور ندارد در خصوص بیمارانی که جهت سزارین یا عمل های زنان مراجعه می کنند رضایتنامه هنگام بستری علاوه بر بیمار در مورد افراد متاهل، مجرد و مطلقه از چه کسی باید اخذ شود تا مشکل قانونی نداشته باشد(خصوصاً در مواردی که شوهر یا قیم بیمار در ایران نباشد)؟

در مورد زنان متاهل اگر انجام عمل جراحی با حقوق شوهر از قبیل بستن لوله رحم و برداشتن رحم، سقط جنین مشروع ارتباط داشته باشد، رضایت شوهر شرط است-در مورد زنان مجرد و مطلیقه در صورتیکه بالغ و عاقل و هشیار باشند رضایت خود آنان به تنهایی کفایت می نماید-در موارد عدم حضور شوهر و عدم امکان دسترسی به او در صورت غیر اورژانسی بودن با دادستان هماهنگی شود و علاوه بر خود او از کسان بسیار نزدیک و درجه يك مانند پدر، مادر، فرزندان، برادران و خواهران صرفاً بعنوان گواه و شاهد اخذ امضا شود.

سؤال 14: اخذ رضایت نامه جهت ترخیص بیماران معتاد و مجهول
السرپرست به چه صورت می باشد؟

پاسخ : بیمار معتاد چنانچه مجرد و عاقل و بالغ و هشیار باشد رضایت خود بیمار کافی است و بیماری که نیازمند سرپرست باشد و سرپرست نداشته باشد با دادستان باید هماهنگی شود.

ماده 492 :

جنایت در صورتی موجب قصاص یا دیه است که نتیجه حاصله مستند به
فتار مرتکب باشد اعم از آنکه به نحو مباشرت یا به تسبیب یا به اجتماع
آن ها انجام شود.

ماده 493 :

وجود فاصله زمانی ، میان رفتار مرتکب و نتیجه ناشی از آن، مانع از تحقق جنایت نیست مانند فوت ناشی از انتقال عامل بیماری کشنده، که حسب مورد موجب قصاص یا دیه است. حکم این ماده و ماده 492 این قانون در مورد کلیه جرایم جاری است.

ماده 495 :

هرگاه پزشک در معالجاتی که انجام می دهد موجب تلف یا صدمه بدنی گردد، ضامن دیه است مگر آنکه عمل او مطابق مقررات پزشکی و موازین فنی باشد یا این که قبل از معالجه برائت گرفته باشد و مرتکب تقصیری هم نشود و چنانچه اخذ برائت از مریض به دلیل نابالغ یا مجنون بودن او، معتبر نباشد و یا تحصیل برائت از او به دلیل بیهوشی و مانند آن ممکن نگردد، برائت از ولی مریض تحصیل می شود.

ماده 495 – تبصره 1:

در صورت عدم قصور یا تقصیر پزشک در علم و عمل برای وی ضمان وجود ندارد هرچند برائت اخذ نکرده باشد.

ماده 495 – تبصره 2:

ولی بیمار اعم از ولی خاص است مانند پدر و ولی عام که مقام رهبری است. در موارد فقدان یا عدم دسترسی به ولی خاص، رئیس قوه قضائیه با استیذان از مقام رهبری و تفویض اختیار به دادستان های مربوطه به اعطا برائت به طبیب اقدام می نماید.

ماده 496 :

پزشک در معالجاتی که دستور انجام آن را به مریض یا پرستار و مانند آن صادر می نماید، در صورت تلف یا صدمه بدنی ضامن است مگر آنکه مطابق ماده 495 عمل نماید.

ماده 496 – تبصره 1:

در موارد مزبور، هرگاه مریض یا پرستار بداند که دستور اشتباه است و موجب صدمه و تلف می شود و با وجود این به دستور عمل کند، پزشک ضامن نیست بلکه صدمه و خسارت مستند به خود مریض یا پرستار است.

ماده 496 – تبصره 2:

در قطع عضو یا جراحات ایجاد شده در معالجات پزشکی طبق ماده 495 این قانون عمل می شود.

ماده 497 :

در موارد ضروری که تحصیل بابت ممکن نباشد و پزشک برای نجات مریض، طبق مقررات اقدام به معالجه نماید، کسی ضامن تلف یا صدمات وارده نیست.